

Nr 114.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1943 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens sakrevision.

(3:e avd.)

I propositionen nr 164 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 mars 1943, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att för fortlöpande sakrevision av statsverksamheten skall upprättas ett särskilt organ, benämnt statens sakrevision, med i huvudsak den organisation och de uppgifter som förordats i förenämnda statsrådsprotokoll;

dels till Statens sakrevision: Avlöningar under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor;

dels ock till Statens sakrevision: Omkostnader under sjunde huvudtiteln för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 40,000 kronor.

I anledning av ett uttalande angående revisionsväsendets organisation i riksdagens år 1940 församlade revisorers berättelse, varöver riksräkenskapsverket avgivit utlåtande, anförde *statsutskottet vid 1941 års riksdag* (utl. nr 181 p. 9:o), att vid den statliga revisionen för närvarande endast de kamerala synpunkterna i önskvärd utsträckning tillgodosåges, medan tillräckligt organisatoriskt underlag för sakrevision i egentlig mening saknades. Då detta innebure en kännbar svaghet beträffande medelskontrollen, syntes det utskottet önskvärt, att den statliga revisionen mera än hittills inriktades på en granskning ur sakliga synpunkter. Härför erforderliga organisationsåtgärder borde bli föremål för närmare utredning. Utskottet anslöt sig därjämte till vissa av statsrevisorerna framställda anmärkningar, vilka syftade till en effektivisering av nuvarande revisionsförfarande och uttalade i denna fråga följande.

Vissa av de av revisorerna framförda förslagen i syfte att åstadkomma en effektivisering av nuvarande revisionsförfarande torde utan ytterligare utredningar kunna omedelbart genomföras. Utskottet förutsätter därför, att dessa spörsmål av Kungl. Maj:t tagas under överbägande. Andra av statsrevisorerna berörda frågor torde däremot vara av beskaffenhet att böra bli föremål för utredning, vilken lämpligen bör utsträckas till att omfatta en allmän och allsidig översyn av det nuvarande statliga revisionsväsendet. Utskottet vill dock redan nu som sin mening uttala, att en reform på förevarande område icke bör rubba statsrevisorernas konstitutionella ställning eller påkalla ändring i deras granskningsrätt.

Riksdagen anslöt sig till vad utskottet anfört och anhöll, i överensstämmelse med utskottets hemställan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning i fråga om det statliga revisionsväsendet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1941 tillkallade sakkunniga, vilka antagit benämningen 1941 års revisionsutredning, ha med skrivelse den 17 december 1942 överlämnat betänkande angående inrättande av statens sakrevision (statens offentliga utredningar 1942: 57). Över betänkandet ha, efter remiss, utlåtanden avgivits av armé-, marin- och flygförvaltningarna, medicinalstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, 1942 års vägsakkunniga, statskontoret, riksräkenskapsverket och statens krisrevision.

I betänkandet anför *revisionsutredningen* inledningsvis, att utredningen — som enligt de givna direktiven haft att utreda frågan om upprättande av en statlig sakrevision, varvid dock uppmärksamhet borde ägnas även åt i omförmälda riksdagsskrivelse behandlade specialfrågor samt överhuvudtaget åt revisionsväsendets effektivitet — funnit sig kunna begränsa utredningen till att omfatta enbart frågan om statlig sakrevision.

I denna fråga har *departementschefen* anfört följande.

Såsom 1941 års revisionsutredning anfört, torde frågan om inrättande av en statlig sakrevision kunna upptagas till behandling utan samband med övriga spörsmål rörande organisationen av det statliga revisionsväsendet. Ett principbeslut om anordnande av en särskild sakrevision kan, såsom revisionsutredningen jämväl framhållit, betraktas som ett första led i den bl. a. av riksdagen förordade effektiviseringen av det statliga revisionsväsendet, vilken bör fullföljas genom en allmän översyn av den statliga revisionsverksamhetens organisation. Den slutliga utformningen av den föreslagna sakrevisionen blir i viss mån beroende bl. a. av resultaten av denna allmänna översyn och av erfarenheterna av sakrevisionens samverkan med övriga revisionsorgan. Sakrevisionen kan därför icke nu ges en fastare organisatorisk ram än som erfordras för att en utgångspunkt skall erhållas för det fortsatta arbetet på en effektivisering av revisionsverksamheten.

Inrättande av statens sakrevision.

Revisionsutredningen har i sitt betänkande framlagt förslag rörande den statliga sakrevisionens organisation, dess arbetsfält, arbetsuppgifter och arbets sätt.

Beträffande de allmänna kraven på den organisatoriska utformningen av den statliga sakrevisionen anföra de sakkunniga, att det organ, vilket skall verkställa saklig granskning över hela statsförvaltningen, måste äga tillgång till arbetskraft med erfarenhet både från enskild och offentlig förvaltningsverksamhet, samtidigt som detsamma utåt bör kunna verka med erforderlig auktoritet.

Med denna utgångspunkt föreslå de sakkunniga, att statens sakrevisions verksamhet ledes av en styrelse bestående av sju ledamöter, ordföranden in-

beräknad. Inom styrelsen bör ekonomisk sakkunskap inom skilda områden vara representerad. Ordföranden föreslås som revisionsorganets verkställande ledamot. Enligt de sakkunnigas förslag böra ordföranden och ledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t för en period av fyra år. Möjlighet till förlängning av uppdraget bör finnas, främst med hänsyn till att det kan visa sig vara till gagn för revisionsarbetet att en ledamot med särskilda kvalifikationer knytes till styrelsen. I syfte att vinna en successiv förnyelse av styrelsen föreslå de sakkunniga, att vid sakrevisionens inrättande tre av styrelseledamöterna utses för allenast två år.

I fråga om behovet av kanslipersonal hos statens sakrevision framhålla de sakkunniga, att sakrevisionen under normala fredsförhållanden borde kunna utföra sina undersökningar med en relativt fåtalig personal. En förutsättning härför vore dock, att sakrevisionen erhöle befogenhet att från vederbörande ämbetsverk infordra erforderliga utredningar, handlingar och övriga uppgifter. Organisationen borde dock givas sådan elasticitet, att densamma under kristider, då statshushållningen utsattes för påfrestningar genom ökning av utgifterna eller minskning av inkomstillflödet, kunde utan svårighet tillföras ökad personal. För större specialundersökningar borde i regel anlitas biträde av särskilda sakkunniga. Med hänsyn härtill och till arbetsuppgifternas art borde personalen icke tillförsäkras fast anställning i den omfattning, som eljest vore vanlig inom statsförvaltningen.

De sakkunniga hålla före, att några normerande bestämmelser angående villkoren för vinnande av anställning hos statens sakrevision icke borde fastställas, utan att åt styrelsen skulle överlätas att i varje särskilt fall fritt bedöma vederbörandes lämplighet.

Såsom personalchef och ledare för det dagliga arbetet föreslå de sakkunniga att vid sakrevisionen anställas en kanslichef. Denne tjänsteman bör enligt förslaget närvara vid styrelsens sammanträden och vid övriga föredragningar inför sakrevisionens chef och själv tjänstgöra såsom föredragande i viktigare ärenden.

Med hänsyn till arten av sakrevisionens verksamhet bör personalen enligt de sakkunnigas mening kunna åläggas viss diskretionsplikt.

Beträffande sakrevisionens arbetsfält anföra de sakkunniga, att knappast någon del av statsförvaltningen kunde ställas utanför en sådan revisions verksamhetsområde, även om uppgifterna komme att i hög grad skifta såväl till karaktär som omfattning. Sakrevisionen skulle i första hand avse den ekonomiska förvaltningen inom det egentliga statsverket. Ju större omfattning den ekonomiska verksamheten hade inom ett förvaltningsorgan, desto större vore självfallet utrymmet för och behovet av en saklig granskning av verksamhetens utförande. Ur denna synpunkt komme statens affärsdrivande verk i första hand i betraktande.

För försvarsväsendets behov komma, anföra de sakkunniga, även efter avslutande av nu pågående uppbyggnadsperiod att krävas mycket betydande utgifter för såväl materielförnyelse som anskaffning av utrustning av olika slag ävensom för utspisning, transportanordningar m. m. I viss omfattning

torde även komma att bedrivas industriell verksamhet inom försvarsväsendet. Under sådana förhållanden är det enligt de sakkunnigas mening uppenbart, att de ekonomiska synpunkterna även framdeles komma att få en synnerlig betydelse och att en effektiv sakrevision på detta arbetsfält kan få en mycket viktig uppgift.

För övriga verk och myndigheter med omfattande ekonomisk, industriell eller teknisk verksamhet anse de sakkunniga en fortlöpande saklig revision av behovet påkallad. För statens arbetsmarknadskommission med underlydande lokala organ samt för statens sinnessjukhus hade redan det föreliggande behovet föranlett inrättande av ett sakligt granskningsförfarande, men även inom andra områden bedreves ekonomisk verksamhet av jämförlig omfattning. Bland dessa nämna de sakkunniga fångvårdsstyrelsen med fångvårdsanstalterna, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vars verksamhet komme att starkt utvecklas efter statens övertagande av vägväsendet, ävensom byggnadsstyrelsen, mynt- och justeringsverket samt lotsverket. Enahanda vore förhållandet med ett flertal anstalter och inrättningar, vilka bedreve sådan verksamhet som tillförde staten viss inkomst. Detta gällde exempelvis provningsanstalter, kontroll- och försöksanstalter, statliga sjukhus, vissa laboratorier och kartverken. Åtskilliga inrättningar dreve jordbruks- eller trädgårdsrörelse eller annan liknande verksamhet, delvis för att giva sysselsättning åt elever, patienter eller andra på inrättningarna intagna personer.

Även de statliga myndigheter, vilka icke bedreve mer omfattande ekonomisk verksamhet erbjöde ur sakrevisionssynpunkt intresse framför allt med hänsyn till möjligheten att genom rationaliseringsåtgärder åstadkomma beskränning av själva förvaltningsapparaten.

Vidare borde enligt de sakkunnigas uppfattning även de myndigheter underkastas saklig revision, vilka utbetala statsbidrag och statsunderstöd till icke-statlig verksamhet, därvid myndighetens uppgift väsentligen bestode i att kontrollera, att de för understödets utfående föreskrivna villkoren vore uppfyllda. Även om dessa myndigheters egen verksamhet icke erbjöde något speciellt intresse ur sakrevisionssynpunkt, omfattade däremot, framhålla de sakkunniga, användningen av statsunderstöden, dessas avvägande o. dyl., spörsmål som kunde vara förtjänta av undersökning ur ekonomiska och praktiska synpunkter. Utgifterna härför uppginge för närvarande till betydande belopp. För en effektiv saklig granskning av understödens användning vore det enligt de sakkunnigas uppfattning under alla förhållanden behöfligt att utsträcka granskningen till samtliga räkenskaper angående den statsunderstödda verksamheten.

Beträffande de arbetsuppgifter, vilka komma att åvila statens sakrevision, anges desamma i stort sett vara att verkställa granskning, huruvida statens förvaltning utövats på ett ur ekonomiska synpunkter tillfredsställande sätt. Härvidlag bör tillses, att statens inkomster inflyta utan att onödiga kostnader förorsakas statsverket och att ett skäligt vederlag erhålles för av staten tillhandahållna prestationer. Sakrevisionens huvuduppgift faller dock på kon-

trollen av statsverkets utgifter. Bland dessa tilldraga sig upphandlingsfrågorna ett starkt intresse såväl i vad rör inköpssättet som vad angår varornas beskaffenhet i förhållande till priset o. dyl. Vidare bör den statliga anläggningsverksamheten underkastas ingående granskning, såväl beträffande entreprenadavtalens villkor som beträffande anläggningarnas planering med hänsyn till förefintliga och kommande behov. Även statlig fabriks- och verkstadsdrift samt förrådshållning böra göras till föremål för översyn ur ekonomiska synpunkter. Slutligen framhålles även betydelsen av att transport- och trafikangelägenheter samt affärsbokföringen inom olika förvaltningsområden granskas ur enhetliga rationaliseringssynpunkter. — Vid sidan av dessa mera allmänna uppgifter möta inom vissa förvaltningsområden, särskilt försvarsväsendet, särskilda problem, vilka få angripas med speciella metoder.

Särskilt understrykes, att en huvuduppgift för sakrevisionen är att ägna uppmärksamhet åt organisationen i allmänhet inom statsförvaltningen. Dock bör sakrevisionen icke åläggas att utföra större speciella undersökningar och utredningar rörande mera vittgående organisatoriska förändringar beträffande visst ämbetsverk eller förvaltningsområde utan dylika utredningar synas liksom hittills böra uppdragas åt särskilda organ.

I vad rör sakrevisionens arbetsätt framhålla de sakkunniga, att för de nu förefintliga organen för saklig revision inom statsförvaltningen några närmare föreskrifter rörande arbetsformerna icke meddelats. Enligt de sakkunnigas uppfattning borde ej heller statens sakrevision bindas genom detaljerade bestämmelser rörande arbetets bedrivande. Liksom skett beträffande statens krisrevision borde därför de instruktionsbestämmelser, som erfordrades för sakrevisionens första verksamhetstid, endast innehålla föreskrifter rörande huvudlinjerna för sakrevisionens verksamhet. Med stöd av erfarenheterna från de första verksamhetsåren skulle sakrevisionens styrelse sedermera kunna framlägga närmare förslag angående sakrevisionens arbetsformer, i den mån dessa borde regleras genom bestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t.

Vad rör omfattningen av statens sakrevisions granskningsverksamhet anför de sakkunniga följande.

Statens sakrevision avses ej skola utbyggas i sådan omfattning, att den kan medhinna en årlig granskning av hela statsförvaltningen. En sådan omfattande och kostnadskrävande granskning synes icke heller oundgängligen behöflig, därest revisionen ordnas planmässigt och rationellt. En tillräckligt effektiv sakrevision synes i allmänhet kunna ernås, om statens sakrevision — förutom stickprovsmässiga undersökningar i avseende å särskilda förvaltningsgrenar — årligen företar systematisk granskning beträffande vissa förvaltningsfunktioner, som äro av mera allmän räckvidd eller större betydelse. Från denna allmänna regel för granskningens bedrivande synes dock, såsom ovan antytts, såtillvida böra göras undantag, att samtliga affärsdrivande verk, på sätt nu äger rum vid statens järnvägar och vattenfallsverk, böra underkastas årlig granskning. Vidare bör vägväsendet liksom den militära förvaltningen årligen göras till föremål för ingående granskning. I övrigt bör det anförtros åt sakrevisionens styrelse att avgöra, vilka olika områden av förvaltningen, som under ett visst år böra särskilt undersökas.

Beträffande innehållet i de avgivna yttrandena i förevarande delar hänvisar utskottet till propositionen, sid. 23—29.

Departementschefen har anfört följande.

Såsom jag anförde vid anmälan av frågan om tillkallande av 1941 års revisionsutredning torde behovet av en permanent verkande sakrevision vara konstaterat och allmänt erkänt. Detta har även framhållits av de sakkunniga och ytterligare vitsordats av remissmyndigheterna. Den betydelse som ett sådant organ, särskilt i nuvarande statsfinansiella läge, skulle äga för fullföljandet av de statliga besparingssträvandena synes utgöra en tillräcklig motivering för att staten ikläder sig de icke obetydliga kostnader, som sakrevisionen under alla förhållanden måste draga. Jag vill erinra om att erfarenheterna, icke minst från den senast verksamma besparingsberedningens arbete, visat att väsentliga resultat av besparingsarbetet kunna vinnas blott genom att ändamålsenlighetsgranskningen av olika delar av statsverksamheten bedrivs kontinuerligt under en längre tid. En självständig sakrevision skulle komma att utgöra ett värdefullt stöd icke endast för de olika verken i deras strävan efter rationell medelförvaltning utan även för anslagsgranskningen i budgetarbetet. Jag vill därför förorda, att en allmän sakrevision nu organiseras. Såsom jag redan framhållit, bör denna emellertid tillsvidare erhålla blott en provisorisk utformning.

I detta sammanhang torde böra erinras om att besparingsberedningen numera avlämnat ett slututlåtande. Detta har remitterats till statskontoret för yttrande särskilt i vad avser frågan om de åtgärder till fullföljande av besparingsarbetet, till vilka utlåtandet må föranleda. Efter avslutad remiss torde frågan få anmälas för Kungl. Maj:t. I avvaktan därpå torde böra anstå med framställning till riksdagen om medel för avslutande av de av besparingsberedningen igångsatta organisationsundersökningarna. Nu förevarande fråga om inrättande av en sakrevision kan upptagas till avgörande utan att lösningen av här berörda spörsmål avvaktas.

En permanent sakrevision av åsyftad art bör, såsom de sakkunniga framhållit, bedrivas av ett helt självständigt, Kungl. Maj:t direkt underställt organ. För att detta skall kunna utöva sin granskningsverksamhet med erforderlig kraft och initiativrikedom torde det vidare vara önskvärt att dess ledning erhåller i huvudsak en sådan konstruktion och sammansättning som de sakkunniga förordat. De begränsade förordnandetiderna och den därav följande växlingen i styrelsens sammansättning skapa ytterligare förutsättningar för att sakrevisionen icke stelnar i sina arbetsformer. Jämväl de av de sakkunniga uppdragna allmänna riktlinjerna för kansliets organisation och kanslipersonalens rekrytering synas mig väl avpassade för en institution av förevarande karaktär och torde böra i huvudsak följas. Jag kan alltså ansluta mig till den principiella uppläggningsen av de sakkunnigas organisationsförslag. Jag har icke heller något att erinra mot förslaget, att det nya organet skall benämnas statens sakrevision.

Vad angår statens sakrevisions arbetsområde synes detta i princip böra omfatta all verksamhet, som helt eller delvis finansieras med statliga medel. Under den första försökstiden böra dock befintliga speciella sakrevisionsinstitutioner, alltså närmast överrevisorerna vid olika affärsverk, tillsvidare bibehållas. Frågan om formerna för sakrevision vid vägväsendet är för närvarande under prövning i kommunikationsdepartementet. När ett nedläggande av nu förefintliga speciella sakrevisionsorgan bör ske, torde få bli beroende på erfarenheterna av statens sakrevisions verksamhet.

Även vid en indragning av de särskilda överrevisioner, som nu äro verk-

samma, kan tydligen sådan sakrevision som centralmyndighet underkastar lokalförvaltning, mycket väl bestå vid sidan av statens sakrevision. Såsom exempel härpå har nämnts medicinalstyrelsens granskning av sinnessjukhusen och de centrala militära förvaltningarnas tekniska revision av förbanden.

I vad mån revisionsverksamheten bör utsträckas till att avse även sådan halvstatlig verksamhet som bedrivs av de olika statsägda aktiebolagen, torde få bli beroende på ytterligare prövning. Att även denna verksamhet inbegripes under den nya sakrevisionen synes emellertid, allmänt sett, önskvärt.

Med hänsyn till att statens sakrevision närmast är att betrakta såsom en försöksinstitution, avsedd att sedan tillräcklig erfarenhet vunnits utbyggas till ett led i statsförvaltningens fredsorganisation, torde den inom försvarsväsendet och krisförvaltningen verksamma krisrevisionen böra tills vidare äga fortsatt bestånd vid sidan av sakrevisionen, vilken under dessa förhållanden givetvis icke bör utsträcka sin granskning till sistnämnda områden.

Till vad de sakkunniga anfört i fråga om statens sakrevisions arbetssätt och omfattningen av dess granskande verksamhet, kan jag i stort sett giva min anslutning. Sakrevisionens handlingsfrihet bör sålunda icke bindas genom detaljerade bestämmelser. I instruktionen böra endast huvudlinjerna för dess verksamhet uppdragas. I den mån erfarenheterna från de första verksamhetsåren motivera detta, bör frågan om utförligare instruktionsbestämmelser senare kunna upptagas till förnyat övervägande.

Vad rör sakrevisionens förhållande till nu verksamma revisionsorgan, inriktade på i huvudsak kameral granskning, synes, såsom riksräkenskapsverket förutsatt, ett nära samarbete mellan de olika revisionsorganen böra åstadkommas. Nödvändigheten därav framgår, särskilt för riksräkenskapsverkets vidkommande, av att sakrevisionen i viss utsträckning torde få arbeta med material som sammanställs och bearbetas av andra revisionsorgan. Riksräkenskapsverket har i sitt remissyttrande vänt sig mot en sträng inbördes avgränsning av verkets och den nya sakrevisionens kompetensområden. Härtill kan erinras, att även om gränsen mellan kameral revision och sakrevision teoretiskt är obestämd, dock redan de för riksräkenskapsverket och den nya sakrevisionen karakteristiska och helt skilda organisations- och arbetsformerna komma att i praktiken hänvisa de båda organen till skilda uppgifter. Det arbetsområde som är det för riksräkenskapsverket naturliga inskränkes alltså icke genom tillkomsten av det nya revisionsorganet, och verket bör därför fullfölja strävandena att inom den ram som betingas av verkets organisation utsträcka sin på räkenskapsmaterial grundade revisionsverksamhet till en ändamålsenlighetsprövning.

I anslutning till vad jag nyss anfört, böra formerna för samarbetet mellan de olika revisionsorganen icke i förväg bindas genom instruktionsbestämmelser. Erfarenheten torde få ge vid handen, i vilken omfattning och på vilket sätt ett sådant samarbete lämpligen kan bedrivas. Det nya revisionsorganet är avsett att erhålla uppgifter, för vilka nu saknas organisatoriskt underlag, och därför bör icke heller dess tillkomst få någon direkt återverkan på övriga revisionsmyndigheters organisation. Om visst utredningsarbete för sakrevisionens räkning, som är av natur att böra utföras av sakrevisionens kansli, befinnes med större fördel kunna verkställas exempelvis inom riksräkenskapsverket, torde dock hinder icke böra möta att organisera arbetet i enlighet därmed och disponera till sakrevisionen anvisade medel för ersättning till den tillfälliga arbetskraft, som inom annat verk anställs för ifrågavarande specialuppgifter.

Statens sakrevisions granskningsarbete bör bedrivas i nära kontakt och

under samarbete även med de granskade förvaltningsmyndigheterna. Härigenom uppnås en sådan växelverkan mellan förvaltningsverksamheten och utifrån kommande kritik, som kan förväntas åvägabringa det bästa resultatet. Frågan i vad mån detta samarbete bör ske i form av förfrågningar från myndigheterna till sakrevisionsorganet och en därtill anknuten rådgivningsverksamhet från dess sida, synes liksom övriga detaljer rörande sakrevisionens arbetsformer böra få erhålla sin lösning i tillämpningen. Det synes dock vara klart, att sakrevisionen icke bör vara skyldig avgiva yttrande över viss underställd fråga, liksom å andra sidan att den förfrågande myndigheten icke bör vara pliktig att utan vidare godtaga de anvisningar, som må givas från sakrevisionens sida. Om olika meningar göra sig gällande i en sakrevisionen underställd eller av sakrevisionen väckt fråga, torde denna i regel böra hänskjutas till Kungl. Maj:ts prövning. Någon domsrätt eller åtalsrätt i anmärkningsmål bör icke tillkomma statens sakrevision.

Vad slutligen beträffar förhållandet mellan statens sakrevision och riksdagens revisorer, torde detta böra utformas så, att dubbelarbete undviks och sakrevisionens erfarenheter komma statsrevisionen till godo. Lämpligen torde sakrevisionen till Kungl. Maj:t böra överlämna arbetsredogörelser, avsedda att tillhandahållas statsrevisionen. Då Kungl. Maj:t finner omständigheterna därtill föranleda, böra vidare av sakrevisionen utarbetade utredningar kunna överlämnas till statsrevisionen. En direkt kontakt mellan revisionsorganens kanslier synes lämpligen böra upprätthållas.

Anslagsfrågor m. m.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår föreslås *de sakkunniga*, att verksamheten vid statens sakrevision ledes av en styrelse om sju ledamöter, varav en ordförande och chef för sakrevisionen. För utförande av granskningsarbetet skall enligt förslaget anställas ett antal revisorer och assistenter och därjämte medel anvisas för erforderlig biträdes- och vaktmästarpersonal. Kansliarbetet skall ledas av en kanslichef.

Vidkommande anställningsformen för personalen inom statens sakrevision anse de sakkunniga lämpligast, att personalen till en början, innan det nya revisionsorganet färdigorganiserats och vunnit stadga, anställs tillsvidare eller på bestämd, kortare tid. Vidare anse de sakkunniga, att någon tids provtjänstgöring måste föregå mera stadigvarande anställning. De sakkunniga förutsätta dock, att när sakrevisionen färdigorganiserats och arbetsuppgifterna för särskilda grupper av tjänstemän vunnit stadga, en fastare anställning i viss utsträckning beredes kanslipersonalen.

Vad därefter angår frågan om avlöningsförmåner åt styrelsens ledamöter, framhålla de sakkunniga, att ersättningen till styrelsens ordförande bör tillmätas så, att för denna post kan förvärfvas en framstående arbetskraft. I anslutning härtill föreslås de sakkunniga, att till ordföranden skall utgå ett årsarvode å 24,000 kronor, under förutsättning att ordföranden tages i anspråk för uppgiften i ungefär samma utsträckning som brukar krävas av en verkschef inom statsförvaltningen. Skulle det visa sig, att ordförandens arbetskraft icke tages i anspråk i full utsträckning, bör enligt de sakkunnigas uppfattning arvodet nedsättas. Beträffande styrelsens övriga ledamöter

föreslå de sakkunniga, att ersättningen utgår dels i form av ett fast årligt arvode å 2,400 kronor och dels med ett dagarvode å 30 kronor för varje bevisat plenisammanträde. För dagar, under vilka styrelseledamot utfört annat arbete inom statens sakrevision, ävensom för dagar, för vilka traktamentsersättning vid besöks- och inspektionsresor beräknas, anse de sakkunniga, att dagarvodet bör reduceras. Vid resor i tjänsten föreslås styrelseledamöterna skola åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt klass I B allmänna resereglementet.

Med stöd av dessa överväganden uppskatta de sakkunniga de årliga kostnaderna för sakrevisionens styrelse till 48,000 kronor med följande fördelning på olika poster.

Årsarvode åt ordföranden	kronor	24,000
Årsarvoden åt övriga ledamöter	»	14,400
Dagarvoden för plenisammanträden	»	5,400
Dagarvoden i övrigt, ersättning för mistade löneförmåner m. m.	»	4,200
		<hr/>
	Kronor	48,000.

Vad rör kanslipersonalen anföra de sakkunniga, att det enligt deras mening borde uppdragas åt sakrevisionens styrelse att utforma detaljerna i det nya organets personalorganisation under dess första verksamhetsår, varför frågan om tillskapandet av en mera fast organisation borde få stå öppen, till dess erfarenhet vunnits angående det mera stadigvarande behovet av arbetskraft för olika uppgifter.

För kanslichefen föreslå de sakkunniga ett årsarvode av 18,000 kronor, vilket arvode med omkring 1,000 kronor överstiger slutavlöningen till en byråchef vid nuvarande tillägg. Å arvodet skulle — liksom beträffande arvoden i övrigt inom statens sakrevision — icke utgå några tillägg på grund av levnadskostnadsstegringen. Om till kanslichef utsåges en relativt ung tjänsteman, borde arvodet, åtminstone till en början, kunna sättas till ett något lägre belopp.

Vidkommande sakrevisionens kanslipersonal i övrigt föreslå de sakkunniga, att revisionsarbetet uppdelas på i huvudsak två kategorier av tjänstemän, nämligen en grupp högre kvalificerade tjänstemän, vilka de sakkunniga benämnt revisorer, samt en grupp av yngre tjänstemän i assistents ställning. Antalet föreslås till åtta av vardera gruppen.

I vad rör dessa befattningshavares löneförmåner anse de sakkunniga, att genomsnittsarvudet för revisorer bör beräknas till 12,000 kronor och för assistenter till 7,000 kronor. För att styrelsen för sakrevisionen skall erhålla möjlighet att vid behov differentiera lönerna för befattningshavarna, föreslå de sakkunniga, att inom statens sakrevision tillämpas det lönesystem, som nu kommer till användning inom krisförvaltningen. Enligt ifrågavarande system hava befattningshavarna i lönehänseende fördelats på vissa lönegrupper. För varje grupp har fastställts en lägsta och en högsta månadslön. Inom dessa gränobelopp äger vederbörande krisorgan själv bestämma lönen i varje särskilt fall. Med tillämpning av den för statens krisrevision enligt nämnda

system fastställda löneplanen skulle sålunda för revisorerna hos statens sakrevision månadslönen vara lägst 700 och högst 1,100 kronor, medan däremot för assistenterna månadslönen skulle variera mellan lägst 400 och högst 750 kronor.

För kontors- och vaktpersonal beräkna de sakkunniga ett belopp av 20,000 kronor för år. Även för denna personal skulle enligt förslaget krisförvaltningens lönesystem till en början tillämpas.

Jämväl i fråga om personalens avlöningsförhållanden i övrigt föreslå de sakkunniga, att vad i sådant hänseende stadgats för befattningshavare vid statens krisorgan (SFS 1941: 215) skall gälla i tillämpliga delar.

I anslutning till vad sålunda föreslagits beräkna de sakkunniga de årliga kostnaderna för avlöning åt kanslipersonalen i enlighet med följande uppställning.

Kanslichef	kronor	18,000
Revisorer och assistenter	»	152,000
Kontors- och vaktpersonal	»	20,000
		<hr/>
	Kronor	190,000.

För särskilda experter och sakkunniga beräkna de sakkunniga en årskostnad av 25,000 kronor.

De sammanlagda avlöningskostnaderna skulle enligt de sakkunnigas beräkningar uppgå till 263,000 kronor fördelade på följande poster.

Styrelse	kronor	48,000
Kanslipersonal	»	190,000
Sakkunniga	»	25,000
		<hr/>
	Kronor	263,000.

Exklusive lokalkostnader, vilka avses komma att belasta statens allmänna fastighetsfond, beräknas till omkostnader ett sammanlagt belopp av 30,000 kronor, varav hälften till reseersättningar och hälften till expenser m. m. Härtill skulle enligt vad de sakkunniga anföra komma engångskostnader på omkring 20,000 kronor för inköp av kontorsinventarier m. m.

Sammanlagt skulle alltså enligt de sakkunnigas beräkningar de löpande kostnaderna för statens sakrevisions verksamhet under de första åren uppgå till 293,000 kronor, varav 263,000 kronor till avlöningar och 30,000 kronor till omkostnader. På första året skulle dessutom falla nyssnämnda engångskostnader, 20,000 kronor.

Med hänsyn till osäkerheten av de verkställda beräkningarna förorda de sakkunniga, att eventuella riksstatsanslag för statens sakrevision givas förslagsanslags natur.

Redogörelse för *yttrandena* över förevarande del av förslaget återfinnes i propositionen å sid. 36 och 37.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Till vad de sakkunniga anfört om anställningsformerna vid statens sakrevision kan jag i stort sett ansluta mig. Frågan om fastare anställning för sakrevisionens befattningshavare torde böra upptagas till prövning först i samband med ställningstagandet till sakrevisionens slutliga organisation.

I betänkandet föreslagna arvoden och övriga förmåner till styrelsens ordförande och övriga ledamöter samt till kanslichefen föranleda ej erinran från min sida. Att, såsom statskontoret ifrågasatt, begränsa ordförandens arvode så, att uppdraget under alla förhållanden ges karaktären av en bissyssa, skulle enligt min uppfattning rubba förutsättningarna för den förordade organisationen. Givetvis bör det stå Kungl. Maj:t fritt att vidtaga de nedsättningar av de föreslagna arvoden, till vilka förhållandena må föranleda.

Jämväl den av de sakkunniga föreslagna lönenivån för revisorer och assistenter synes mig väl avvägd. Med hänsyn till att statens sakrevision nu avses erhålla blott en provisorisk organisation, torde det vara en lämplig utväg att låta gällande avlöningsbestämmelser för krisorganen vinna tillämpning på befattningshavarna hos sakrevisionen. Frågan om en eventuell inplacering av dessa befattningshavare i den för statstjänstemän i allmänhet gällande löneskalan bör upptagas till övervägande vid den tidpunkt, då tillräcklig erfarenhet vunnits av sakrevisionens arbete för att en slutlig prövning av organisationsformerna skall kunna ske.

Det föreslagna systemet med experter, vilka skola vara verksamma inom områden, som icke omfattas av den inom sakrevisionens styrelse representerade sakkunskapen, synes mig välbetänkt. Då det är av vikt att sakrevisionens mera fasta personal icke blir för talrik, synas de för experter erforderliga medlen icke böra tillmätas för knappt. Samtidigt vill jag dock understryka, att systemet med experter icke bör tagas till intäkt för uppbyggande av en rad fasta överrevisionsinstitutioner, underställda statens sakrevision, utan att medlen äro avsedda till bestridande av kostnaderna för mera tillfälliga, speciella undersökningar.

Beträffande beräkningen av medelsbehovet finner jag icke anledning frångå de sakkunnigas beräkningar. Årskostnaderna för statens sakrevision synas sålunda för de första verksamhetsåren böra beräknas till 263,000 kronor för avlöningar och 30,000 kronor för omkostnader, varjämte ett belopp av 20,000 kronor bör ställas till förfogande första året till täckande av vissa engångskostnader. Då jag vill förorda, att statens sakrevision inrättas från och med den 1 oktober 1943, bör för nästa budgetår anvisas endast tre fjärdedelar av de för helt år beräknade beloppen jämte de för engångskostnader erforderliga omkostnadsmedlen, eller i avrundat tal 200,000 kronor till avlöningar och 40,000 kronor till omkostnader. Med hänsyn till osäkerheten i den verkställda uppskattningen böra medlen anvisas under beteckningen förslagsanslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa stat för de båda anslagen i huvudsaklig anslutning till de beräkningsgrunder som framgå av det anförda.

Såsom departementschefen framhållit torde behovet av en permanent sakrevision få anses konstaterat och allmänt erkänt. Utskottet tillstyrker även inrättandet av det organ, varom förslag nu föreligger, men vill framhålla, att detta organ bör utbyggas med viss försiktighet. Att tillsvidare betrakta statens sakrevision såsom en försöksinstitution, finner utskottet välbetänkt.

Utskottet.

Arbetsområdet skulle i princip omfatta all verksamhet, som helt eller delvis finansieras med statliga medel. Emellertid böra, såsom departementschefen framhållit, befintliga speciella sakrevisionsinstitutioner, alltså närmast överrevisorerna vid olika affärsverk, tillsvidare bibehållas. Detsamma är förhållandet med krisrevisionen och den sakrevision som centralmyndighet underkastar lokalförvaltning. I vad mån revisionsverksamheten bör utsträc-

kas till att avse även sådan halvstatlig verksamhet, som bedrivs av de olika statsägda aktiebolagen, har ansetts böra bli beroende på ytterligare prövning.

I fråga om den blivande sakrevisionens organisation och arbetsformer föranleder Kungl. Maj:ts förslag icke någon erinran från utskottets sida. Vad angår löneförmånerna till ordföranden och kanslichefen vill utskottet icke göra annan erinran än att till dem böra utgå arvoden med procentuellt tillägg, motsvarande rörligt tillägg och kristillägg till statens befattningshavare. Med sådant tillägg böra deras arvoden vid nuvarande indexläge icke överstiga de föreslagna beloppen av 24,000 kronor, respektive 18,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts och då anslagsberäkningarna icke givit utskottet anledning till erinran får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1) besluta, att för fortlöpande sakrevision av statsverksamheten skall upprättas ett särskilt organ, benämnt statens sakrevision, med i huvudsak den organisation och de uppgifter som framgå av departementschefens anförande i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 mars 1943;

2) för budgetåret 1943/44 å driftbudgeten under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa

a) till *Statens sakrevision: Avlöningar* 200,000 kronor;

b) till *Statens sakrevision: Omkostnader* 40,000 kronor.

Stockholm den 14 maj 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Pauli, Torsten Ström, Bäckström, Sven Larsson, Heiding, Karl Andersson, friherre De Geer, Björkman, Wiklund och Ekströmer*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Prästbol, *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård, *Mårtensson, Wallentheim, Staxång, Viklund, Lindholm, fru Alvé*n, herrar *Barnekow* och *Eriksson* i Frägsta.